

שאלות ותשובות בנושא תכנית "דרך היין"

עמדת החברה להגנת הטבע בנושא התיישבות
בודדים

2003

כתובתנו: דש"א, החברה להגנת הטבע, רח' השפלה 4 תל אביב 66183
e-mail: deshe@sfsni.org.il טל: 03-6388700/3, פקס: 03 - 5374302

שאלות ותשובות בנושא תכנית "דרך היין" עמדת החברה להגנת הטבע בנושא התיישבות בודדים

השאלות אליהן יש התייחסות במסמך:

1. מהי תכנית דרך היין ומהן מטרותיה
2. הפיתוח במסגרת התיישבות הבודדים הוא נקודתי ומצומצם בהיקפו, ומוצג כמשתלב בטבע ובסביבה, ואף תורם לסביבה, מדוע החברה להגנת הטבע מתנגדת לכך?
3. הנגב הוא חבל ארץ נרחב ועתיר שטחים, מה הפסול בכך שתשולבנה בו גם התיישבויות בודדים?
4. התכנית מוצגת בתכנית תיירותית, האם החברה להגנת הטבע מתנגדת לתיירות בנגב?
5. מהי עמדת החברה להגנת הטבע בעניין הבנייה בלתי חוקית במיגזר הבדואי?
6. התיישבות בודדים מוצגת כדרך להתמודד עם בעיית התפשטות הפזורה הבדואית. מה עמדת החברה להגנת הטבע בנושא?
7. מדוע לא פועלת החברה להגנת הטבע כנגד הבנייה הבלתי חוקית במיגזר הבדואי?
8. מהי עמדת גופים ומקבלי החלטות אחרים בנושא התיישבות בודדים, ומי שותף לדעות החברה להגנת הטבע?
9. מהן החלופות שמציעה החברה להגנת הטבע לשמירת השטחים הפתוחים בנגב, מתוך ראייה של טובת כלל הציבור?
10. מה המצב בפועל בשטח
11. מהי עמדת החברה להגנת הטבע בנושא תכנית דרך היין, אשר תידון שנית במועצה הארצית בקרוב?

1. מהי תכנית דרך היין ומהן מטרותיה?

תכנית דרך היין, (תמ"מ 4/42) מאפשרת להקים לאורך מספר כבישים ראשיים בתחום המועצה האזורית "רמת נגב" עד 30 חוות בודדים, כאשר בכל אחת מהן מותר להקים עד 3 יחידות דיור, מבני משק, צימרים, אטרקציות תיירותיות למינהן ועוד אלמנטים רבים של פיתוח, מבלי שהתכנית מגבילה את היקפם. התכנית מהווה שינוי לתכנית המתאר המחוזית התקפה של מחוז הדרום, והיא למעשה היחידה והראשונה בארץ המציעה לעגן באופן נרחב את צורת התיישבות המכונה "התיישבות בודדים" שמהותה קביעת מדיניות של מגורים שלא במסגרת יישוב. התכנית נדונה במועצה הארצית בראשית חודש פברואר, ובקרוב היא תידון שנית.

הכנת התכנית נמשכת מזה זמן, ולאורך זמן זה, היא הוצגה בעיקר ככזו שמטרתה שמירה על קרקעות המדינה מפני התיישבות בדואית בלתי חוקית (בהתאם להחלטת הממשלה בנושא, נתייחס לנקודה זו בהרחבה בהמשך). בדיון במועצה הארצית, היא הוצגה בעיקר כתכנית תיירותית, שמטרתה הרחבת היקף ומגוון הפעילות התיירותית בנגב.

2. הפיתוח במסגרת התיישבות הבודדים הוא נקודתי ומצומצם בהיקפו, ומוצג כמשתלב בטבע ובסביבה, ואף תורם לסביבה, מדוע החברה להגנת הטבע מתנגדת לכך?

למרות שמדובר בנקודות פיתוח קטנות בהיקפן, התיישבות הבודדים תגרום להחמרת המצב הסביבתי והחברתי בנגב:

☐ פגיעה בשטחים הפתוחים - פיזור הפיתוח על פני המרחב מהווה איום על רצף השטח הפתוח, שלו חשיבות רבה מהיבטים נופיים, אקולוגיים ואחרים. הדבר נובע

הן מפיזור נקודות היישוב עצמן בשטח, ובמידה לא פחותה מהתשתיות המתחייבות מהקמתן – דרכי גישה, חשמל, מים, ביוב. כל אלו מרשתים את השטח הפתוח, וקוטעים אותו. חלק משטח תכנית דרך היין הוא שטח המוגדר כ"שטח משאבי טבע" ובחלקו קיימות גם שמורות טבע.

□ השלכות אקולוגיות – חסימת מסדרונות אקולוגיים והחדרה מסיבית של מינים מבויתים.

לפיזור נקודות ההתיישבות השפעה שלילת על בתי הגידול הטבעיים במרחב. תופעות אלו ניצפות כבר בנגב, בסמיכות לריכוזי התיישבויות בודדים קיימות, וצפויות להחמיר אם תמומשה התכנית הנוספות. רצף יישובי הבודדים על שטחי העיבוד והמרעה שלהם, המגודרים ברובם, גורם לקטיעה של השטח הפתוח, לחסימה של מסדרונות אקולוגיים (בתכנית "דרך היין" הדבר בא לידי ביטוי באופן קיצוני) ולצמצום בתי גידול.

להחדרה מסיבית של מינים מבויתים, בפריסה רחבה על פני השטח, ישנן השלכות שליליות על אוכלוסיית מיני הצומח והחי הטבעיים:

- ריבוי הכלבים למשל, מהווה איום של ממש על אוכלוסיות הצבאים. עוד ידוע כי כלבים וחתולים "זולגים" החוצה, וגורמים נזק למערכת הטבעית, בין היתר על ידי הכלאות עם זני בר (חתולי בר וזאבים), וכן על ידי טריפה. חתול יכול לצוד כ-100 חיות בר בשנה, ורדיוס הפעולה שלו יכול להגיע עד 2 ק"מ. בתוך זמן לא רב השטח יכול להפוך סטרילי ממיני בר.
- למיקום של חוות משק חי גדולה בלב השטח הפתוח (פרות, סוסים וכד') ישנן השלכות אקולוגיות רחבות הפוגעות בשטחים רגישים.
- החדרת אורגניזמים זרים לאזור – חוות הבודדים ייצרו רצף של צומח שיובא לאזור ע"י האדם ושאיננו מתאים למערכת הטבעית. כאשר רצף ההתיישבות הוא מלא, העברה והתפשטות של מינים אקזוטיים גרים ומינים שאינם מקומיים תגרום לנזק למערכת המדברית הטבעית, בין היתר ע"י דחיקה של המינים המקומיים.
- התחשמלות של עופות בר – כתוצאה מריבוי קווי החשמל.

□ פיתוח בלתי יעיל של מערכות תשתית, פיתוח בלתי יעיל של תשתיות על ההיבטים הסביבתיים, התכנוניים והכלכליים הנובעים מכך. בנושא התחבורה למשל, משמעות הדבר היא פיתוח של התחברויות רבות למערכת הדרכים, על העלות הכספית הכרוכה בכך, זלילת הקרקע, והקושי התחבורתי הנובע מריבוי ההתחברויות. מן המפורסמות היא שכביש מושך ומזמין פיתוח, גם כאשר מדובר "רק" בהתיישבות בודדים.

□ פגיעה בזכות הציבור - התיישבות הבודדים מעניקה חזקה של מעטים על גבי שטחים נרחבים, שטחים הנגרעים מסך השטחים הפתוחים בעלי הגישה החפשית לציבור. שטחי החוות הם שטחים נרחבים, מגודרים בחלקם הגדול, ורובם סגורים בפני הציבור הרחב ואינם נגישים לו. שטחים אלו נגרעים מהמאגר ההולך ומצטמצם של שטחים פתוחים ולמעשה מופקעים מן הציבור הרחב, ומוקצים לטובת אותם מתיישבים בודדים.

□ נטל כלכלי על הרשויות המקומיות ועל המדינה – בסתירה למגמת ההתייעלות בשלטון המקומי.

□ פגיעה ביישובים הקיימים - מרבית היישובים שבשטח המועצה האזורית רמת נגב (חלקם בתוך הקו הכחול של תכנית דרך היין) מצויים בתת איכלוס, ורחוקים ממיצוי

עתודות הפיתוח והאיכלוס שלהם. הקמת התיישבויות בודדים יוצרת תחרות על האוכלוסייה המבקשת לבוא לנגב.

□ סתירה למדיניות התכנון - צורת ההתיישבות של חוות בודדים מנוגדת לעקרונות התכנון שגובשו בשנים האחרונות- המבנה הברור של מרחבים מטרופוליניים, והתבססות מירבית על יישובים קיימים כדי לרכז מאמץ לפיתוחם וחיזוקם. התיישבות בודדים יוצרת פיזור של נקודות יישוב קטנות ופריסה בזבזנית של קרקע, בלא שתוכננו מראש כיישוב קבע, בלא שנבחנו חלופות מיקום לגביהם, ובלא שניתנה דעת בעת אישורן, על משמעותן החברתית והקהילתית.

□ עוגן לפעילות פיתוח עתידית - מרגע שננעצת יתד הפיתוח הראשונה, מתגבר הסחף ביכולת להגן על השטח הפתוח. כל נקודת פיתוח, קטנה ככל שתהיה, מהווה גרעין ובסיס להתרחבות עתידית. מאחר והתיישבות בודדים היא במקרים רבים בעלת בסיס כלכלי רעוע (וככל הידוע לנו לא נבחנת ההצדקה או יכולת העמידה הכלכלית של נקודות התיישבות אלו) – מתרחשים תהליכי פיתוח בלתי מבוקרים, במקרים רבים בדרך של התפתחות סטיכית ובלתי חוקית. עצם הקמתה של נקודת התיישבות כזו יוצרת למוסדות המדינה מחויבות מסויימת לפרנסה חלופית למתיישב, מה שגורר פיתוח בלתי רצוי או מתוכנן.

תהליכים אלו הם:

- הפסקת העיבוד החקלאי.
- יוזמות לשינוי ייעוד של הקרקע, ובכלל זה יוזמות לפיתוח עסקי הסותרות את מדיניות התכנון (למשל תחנות דלק בלב השטח הפתוח)

□ הבעיות הנובעות מהענקת הזכויות בקרקע (מוכרות כבר מחוות קיימות)

- העברת הנכס לידי אחרים
 - המתיישבים נפרדים זה מזה והופכים כל אחד לבעלי זכויות בקרקע
 - המתיישב נוטש את הנכס ונעלם
 - המתיישב מצרף אליו דיירים נוספים, כולל עובדים זרים מתגוררים דרך קבע במקום. (כפר אוריה)
- יש לציין כי החלטות מועצת מקרקעי ישראל מציעות לעגן את זכויותיו של מתיישב בודד בקרקע, מה שיגרור הפרטה זוחלת בקרקעות אלו.

בנסיון למשוך אל הנגב מתיישבים בכל מחיר, ולהתמודד כביכול עם תופעה של התפשטות הפזורה הבדואית – מוכנה המדינה להתנשל מנכסיה ולהעניק זכויות בנתחי קרקע גדולים לכל דורש – כל עוד הוא יהודי. על העגלה ה"ציונית" הזו קופצים רבים, חלקם מתוך כוונות טובות (אך מוטעות) אך חלקם האחר הם משקיעים, אנשים אמידים בעלי נחלות או נכסים במרכז הארץ, אשר זיהו את ההזדמנות של הדור הבא. חלקם מנצלים את ההזדמנות הנראית קורצת, אולי רומנטית, ותוך זמן קצר יפלו לנטל ומעמסה על מוסדות המדינה, הקורסים תחת נטל הטיפול בהתיישבות הקיימת. שטחים אלו, אשר נמסרו לאותם מתיישבים אמנם לא ייתפסו על ידי הפזורה, אך הם נגרעו לצמיתות מן המרחב הפתוח אשר נועד לשרת את כלל תושבי ישראל. ומה על השטחים שבין ה"חוות"? האם שם לא תימשך וביתר שאת ההתפשטות הבדואית?

3. הנגב הוא חבל ארץ נרחב ועתיר שטחים, מה הפסול בכך שתשולבנה בו גם התיישבויות בודדים?

הנגב הוא האזור היחידי בארץ בו נותרו עדיין מרחבים גדולים יחסית הנדרשים לאדם ולטבע, פיסות קטנות של "ארץ בראשית" (WILDERNESS) שבארצות אחרות משתרעות על פני שטחים גדולים בהרבה משטחה של מדינת ישראל כולה. למרחבים אלו, מעבר לחשיבותם

האקולוגית העצומה, יש חשיבות עליונה בהיותם מפלט לאדם בארץ צפופה כמו ישראל. אך גם מרחבים מצומצמים אלו מופרים ע"י מספר גורמים: שטחי אש, מתקני צבא (קיימים ומתוכננים), התיישבות נרחבת ובלתי מתוכננת של הפזורה הבדואית, וכעת – גם התיישבות הבודדים.

מקובל לטעון כי הנגב "ריק", מרובים בו המרחבים, ויש בו די מקום לאפשר הקצאת קרקע נדיבה לבודדים. לא כך הוא. עם המגמה המבורכת והרצויה של התקדמות הפיתוח דרומה, עתיד הנגב, בעתיד הלא רחוק, ובייחוד בחלקיו הצפוניים, להיות צפוף לא פחות מהצפיפות המאפיינת חבלי ארץ אחרים (שעד לזמן הלא רחוק היו גם הם "ריקים"). לפיכך אין לדעתנו מקום, גם בנגב, למדיניות מתירנית שלא לצורך ומשולחת רסן. בראייה ארוכת טווח יש לנהוג בחסכנות גם בתכנון הקרקעות בדרום הארץ.

4. התכנית מוצגת בתכנית תיירותית, האם החברה להגנת הטבע מתנגדת לתיירות בנגב?

במהותה, תכנית דרך היין, כפי שהוצגה במועצה הארצית, איננה תכנית תיירותית, ולא בכדי היא לא הוצגה ככזו במשך הכנתה וקידומה. דומה כי במתכונתה המוצעת, הצגת התכנית כתיירותית נעשית מסיבות טקטיות.

תכנית תיירות, תכנית דרך היין לוקה בבעיות רבות ומהותיות.

- התכנית, כפי שהוצגה במועצה הארצית, אינה מחייבת פעילות תיירותית בתחומי החוות. יכול מתיישב להקים יחידות מגורים בלבד, מבלי שיפר את הוראות התכנית.
- לא ברור מדוע פעילות תיירותית מחייבת מגורים בשטח, ואם כן – מדוע 3 יחידות.
- חלק גדול מן החוות הקיימות בפועל בשטח לא רק שאינן עוסקות בתיירות, אלא הן מגודרות היטב, והציבור המבקש להתקרב לשטחן נתקל בגדרות, שערים חסומים וכלבים אימתניים.
- במסגרת העבודה לא נבחנו חלופות למיקום הפעילות התיירותית במרחב הסובב את גבולותיה הצרים של התכנית, ובראש ובראשונה – ביישובים הקיימים! ראוי כי תכנית שעניינה האמיתי הוא תיירות תתייחס לנושא בראייה רחבה הרבה יותר, ותתמודד איתו קודם כל דרך ראיית טובתם של היישובים הקיימים, העוסקים כבר כיום בתיירות.

החברה להגנת הטבע היא אחד הגופים המובילים בפעילות תיירותית בנגב. החברה תומכת ותתמוך בכל פעילות תיירותית אמיתית, שאינה כרוכה בפגיעה במשאב התיירותי הראשון במעלה של הנגב - ערכי הטבע והנוף.

5. מהי עמדת החברה להגנת הטבע בעניין הבנייה בלתי חוקית במיגזר הבדואי?

החברה להגנת הטבע רואה בחומרה רבה את תהליך הבנייה הבלתי חוקית המובילה להשתלטות של הבדואים על השטחים הפתוחים. ללא ספק זוהי אחת מן הבעיות הסביבתיות החמורות ביותר בדרום. אנו סבורים כי יש לשמור מכל משמר על השטחים הפתוחים המעטים שנותרו מפני בנייה מפוזרת ובלתי חוקית מכל סוג שהוא. הדרך להתמודד עם בנייה בלתי חוקית היא אכיפה קפדנית של החוק, אשר רשויות המדינה נמנעות ממנה מטעמים פוליטיים ואלקטורליים. הפתרון המוצע על ידינו הוא קידום פתרונות קבע הולמים לפזורה הבדואית, בשילוב אכיפה קפדנית של חוקי התכנון והבנייה.

6. התיישבות בודדים מוצגת כדרך להתמודד עם בעיית התפשטות הפזורה הבדואית. מה עמדת החברה להגנת הטבע בנושא?

התיישבות הבודדים בכלל, ותכנית "דרך היין" אינם אלא פתרון דמה לבעיות התפשטות הפזורה הבדואית, שלא רק שאין לו סיכוי להתמודד עם הבעייה – אלא הוא צפוי להחריפה. זאת מן הטעמים הבאים:

- ❑ מתן הכשר ועידוד לבינוי יהודי בלתי חוקי מנציח ומעודד תרבות של אי ציות לחוק, ומרחיק כל סיכוי לאכיפתו. המדינה נותנת ידה למדיניות של איש הישר בעיניו, ללא דין וללא דיין, תוך רמיסה גסה של החוק.
- ❑ הקמת נקודות התיישבות נעשית בפועל ללא מכרז, לאוכלוסייה יהודית בלבד. צעד זה לא רק שאינו מקדם כהוא זה את פתרון בעיית הפזורה הבדואית, אלא הוא גם צעד לעומתי, מתריס, המנציח ומגדיל את אי השוויון והפערים בין האוכלוסיות, וצפוי רק להחמיר את המצב.
- ❑ פיתוח גורר פיתוח - התשתית לטובת התיישבויות הבודדים גוררת בעקבותיה פיזור מסיבי יותר של הפזורה, בכל שטח שאינו נתפס על ידי מתיישבים בודדים (והרי אין כוונה ויכולת לרצף את הנגב כולו בהתיישבות בודדים)
- ❑ בחוות רבות מדובר בפעילות נקודתית בלבד, שאין להן דבר עם שמירת השטח הפתוח. חוות רבות מתפקדות למעשה כמתחם מגורים ושטח מבני משק שאינם מהווים חלק מיישוב, וחלקן אף מצויות בסמיכות רבה, ממש צמודות ליישוב קיים (בדרך כלל יישובים בתת איכלוס). דוגמאות: חווה לגידול נאקות, חווה לגידול ציפורי נוי.

7. מדוע לא פועלת החברה להגנת הטבע כנגד הבנייה הבלתי חוקית במיגזר הבדואי?

כפי שנאמר, ההתמודדות עם התפשטות הבנייה הבלתי חוקית במיגזר הבדואי, לתפיסתנו, מתבססת על שני אפיקי פעולה עיקריים, השלובים זה בזה: ראשית – קידום פתרונות נאותים של קבע לפזורה, ושנית – אכיפה יעילה.

בשני אפיקים אלו יכולתה של החברה להגנת הטבע מוגבלת. לחברה להגנת הטבע אין כלים לפעול לאכיפת הבנייה הבלתי חוקית. בשונה מהתיישבות הבודדים, כנגד מרבית המבנים הבלתי חוקיים (אילו שנבחנו על ידינו) – קיימים ממילא כבר צווים, ומתקיים הליך משפטי, כך שאין ערך בפנייה נוספת לבית המשפט.

8. מהי עמדת גופים ומקבלי החלטות אחרים בנושא התיישבות בודדים, ומי שותף לדעות החברה להגנת הטבע?

התיישבות בודדים עומדת בסתירה מוחלטת למדיניות התכנון. הנושא עלה לדיון מספר פעמים בשנים האחרונות במועצה הארצית לתכנון ובנייה, וההחלטות שהתקבלו (פה אחד, ללא מתנגדים) היו כדלקמן:

- החלטה בדיון בעקבות עתירה לבג"ץ, 12/99: "...כמדיניות תכנון, עמדת המועצה היא שאין מקום להתיישבות בודדים לסוגיה, באשר צורת התיישבות זו אינה תואמת את עקרונות התכנון שגובשו בשנים האחרונות.... במקרים חריגים בודדים, בנפת באר שבע, יקויים דיון בכל מקרה לגופו במוסדות התכנון...."
- 1/2002: "... ככלל לא לסטות מהחלטתה בנושא התיישבות בודדים אשר התקבלה בישיבתה מיום 7.12.99... וכן אין המועצה סבורה כי יש צורך לקבוע קריטריונים בנושא התיישבות בודדים. תכניות להתיישבות בודדים תיבחנה לגופן ע"י הוועדות המחוזיות וככל שתומלצנה על ידיהן..... תובאנה לדיון במועצה הארצית."

במשרד החקלאות קיים נוהל של וועדת הפרוגרמות בנושא התיישבות בודדים. על פי הנוהל, יש לבחון כל בקשה להתיישבות בודדים על פי מספר פרמטרים. על פי הנוהל "הרשות לתכנון מתייחסת לבקשות להתיישבות בודדים כאל מקרים חריגים... ובכל מקרה אין בנוהל זה כדי לקבוע מדיניות חדשה שמטרתה לעודד התיישבות של בודדים, אלא רק ליצור מסגרת שתאפשר טיפול נאות בפניות מהסוג הנדון...מאחר ומדובר במתיישבים בודדים, יילקח בחשבון גם האספקט האישי בשיקולי הרשות לתכנון לדחות או לאשר את הבקשה..."

בעת האחרונה התפרסמו גם מספר מסמכים של ראשי מועצות אזוריות וכן מכתב של יו"ר הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה במחוז הצפון, השוללים את התיישבות הבודדים. למותר לציין כי בעלי תפקידים אלו מכירים היטב את השלכותיה של התופעה לאורך זמן.

בסתירה מוחלטת למדיניות זו, התקבלה בתאריך 6.11.02 החלטת ממשלה לפיה "התיישבות יחידים היא אמצעי למימוש מדיניות הממשלה לפיתוח הנגב והגליל ולשמירה על קרקעות המדינה בנגב ובגליל...". מאז החלטת ממשלה מופעל לחץ גדול על מוסדות התכנון ועל נציגי שרי הממשלה בוועדות – לאשר את תכנית דרך היין, למרות ההתנגדות המקצועית לתכנית זו. (בדומה ללחץ המופעל לאישור היישובים החדשים שעל הקמתם החליטה הממשלה, הסותרים אף הם את תכנית המתאר).

בדיון האחרון במועצה הארצית התקבלה ברוב גדול (13 בעד, 7 נגד ו-2 נמנעים) ההחלטה שלא לאשר בשלב זה את תכנית דרך היין במתכונת בה היא הוגשה.

9. מהן החלופות שמציעה החברה להגנת הטבע לשמירת השטחים הפתוחים בנגב, מתוך ראייה של טובת כלל הציבור?

התיישבות בודדים אינה הדרך היחידה לשמירה על השטח הפתוח, ובוודאי שאיננה הדרך הטובה ביותר. הענקת זכויות בקרקע היא אמנם הדרך הקלה ביותר – אך אין זו בהכרח הדרך הטובה ביותר למימוש המטרה.

למטרה זו יש לבחון מספר חלופות על בסיס קריטריונים שונים - ביניהם הימנעות מפגיעה בזכות הציבור, מניעה של נזק סביבתי, היבטים כלכליים, מידת הפגיעה ביישובים הקיימים, מידת ההפיכות ועוד.

מספר חלופות לבחינה:

- הכרזה על שטחים נוספים בעלי ערכיות סביבתית גבוהה כעל שמורות טבע, מה שידוע ככלי המגדיל את יכולת הפיקוח והאכיפה.
- החכרת שטחים למטרות מרעה ללא זכויות למגורים.
- חיזוק היישובים הקיימים.
- מתן קרקע למשמורת (קיים נוהל של מינהל מקרקעי ישראל בנושא)

המקרים החריגים של התיישבות הבודדים צריכים להיות, על פי תפיסתנו, מעין-פרוייקט שהציבור ייחנה ממנו, בעל ערך מוסף. הקמת עסק בודד בלב רמת הנגב- אין לה שום ערך מוסף לאומי, תרבותי או תיירותי. עסק כזה (אם המטרה היא חיזוק הנגב) יכול וצריך למצוא מקומו ביישוב קיים בנגב, ולא כנקודה בודדת בעלת-השפעות תכנוניות וסביבתיות מזיקות.

10. מה המצב בפועל בשטח?

למרות שתכנית דרך היין טרם אושרה, הוקמו מרבית החוות הכלולות בה בפועל בשטח, באופן בלתי חוקי בעליל.

בעקבות הבנייה הבלתי חוקית בשטח עתרו החברה להגנת הטבע ואדם טבע ודין, עוד בשנת 1999, לבג"ץ. בעקבות העתירה התקיים דיון במועצה הארצית (12/99) והתקבלה החלטה השוללת את התיישבות הבודדים כצורת התיישבות. כמו כן נקבע נוהל לאישור התיישבויות

בודדים. נוהל זה לא קיים, ובפועל המשיכה התיישבות בלתי חוקית בשטח, בעידוד ובסיוע מוסדות המדינה. על כך עתרה החברה להגנת הטבע לבית המשפט לעניינים מינהליים. בתשובת המדינה לביהמ"ש, לא התכחשה המדינה לעובדה כי הפעילות בלתי חוקית. העתירה נדחתה בטענה שבית המשפט לא מתערב בסדרי העדיפויות של האכיפה.

אין ספק כי נוהל התכנון וההקמה של התיישבויות הבודדים - הליך התכנון (והביצוע בפועל) של התיישבויות הבודדים פגום באופן מהותי במספר היבטים:

- התיישבויות הבודדים הוקמו ומוקמות באופן בלתי חוקי, בסיוע מוסדות המדינה, ובניגוד להחלטת המועצה הארצית בנדון.
- בניגוד לפסיקת בג"ץ, לא עברו כל הנקודות הקיימות, וגם לא אלו הכלולות בתכנית דרך היין - את אישור וועדת הפרוגרמות. חלקן קיבל אישור מוועדת הקרקעות העליונה כ"מעקף" להחלטת בג"ץ.
- כפל הליכי תכנון - תכנית דרך היין מקודמת בד בבד לתכנית הנמצאת בהכנה למועצה האזורית רמת נגב, וכן תכנית למטרופולין באר שבע.
- ככל הידוע לנו הקצאת הקרקע נערכה שלא על פי חוק חובת המכרזים.

11. מהי עמדת החברה להגנת הטבע בנושא תכנית דרך היין, אשר תידון שנית במועצה הארצית בקרוב?

אנו סבורים כי מאז התקבלה החלטת המועצה לא חל שינוי נסיבות המצדיק את שינויה באופן כה גורף. ההיפך הוא הנכון, הזמן החולף מוסיף יתר אחריות ומחוייבות לפיתוח זהיר ובר קיימא. מסיבה זו, ולאור הנימוקים המפורטים במסמך זה אנו מציעים שלא לשנות את החלטת המועצה בנדון, ולדחות את תכנית דרך היין במתכונתה המוצעת. במידה וישנן יוזמות להתיישבות בודדים, הן תיבחנה כל אחת לגופה במועצה הארצית או בוועדת משנה שלה, לאור הקריטריונים והשיקולים שהוזכרו במסמך זה.